

KOMPETENCIJŲ UGDYMO PAVYZDŽIAI

INFORMACINĖS TECHNOLOGIJOS

Parengė Povilas Leonavičius

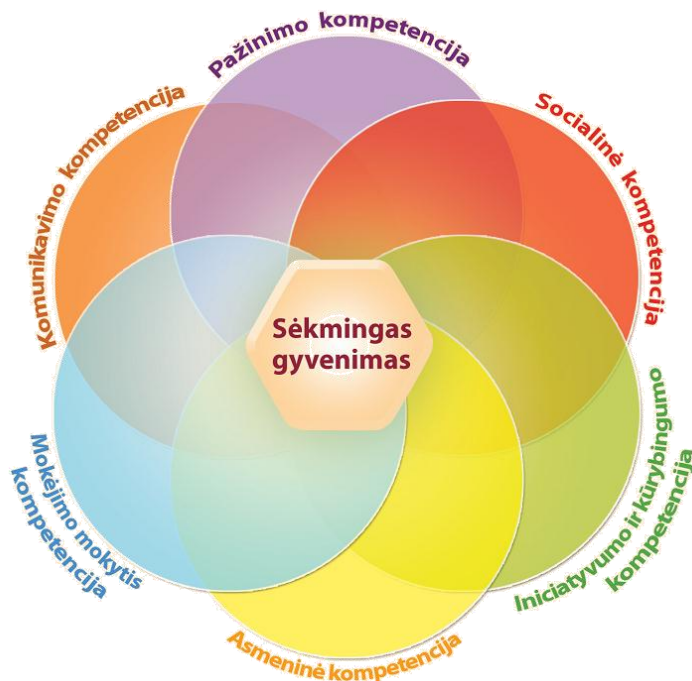
Pildant, keičiant ir naujinant informacinių technologijų ugdymo turinį siekiama, kad jis būtų orientuotas ne į žinių reprodukovimą (atkartojimą), siaurų dalykinių gebėjimų lavinimą, bet į **bendrujų gebėjimų** (pirmiausia gebėjimo mokytis, savarankiškai naudotis žiniomis), **vertybinių nuostatų ugdymą** ir **dabarties asmeniui būtinų kompetencijų suteikimą**.

Kompetencija – tai žinių, gebėjimų ir nuostatų visuma, leidžianti kiekvienam asmeniui gyventi visavertį asmeninį gyvenimą, siekti užsibrėžtų tikslų, mokytis visą gyvenimą, būti aktyviam piliečiui, dalyvauti visuomenės gyvenime, susirasti tinkamą darbą.

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (patvirtinta švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433) išskirtos **šešios bendrosios kompetencijos**, kurias turėtų įgyti mokinys, baigęs pagrindinio ugdymo programą:

- mokėjimo mokytis;
- komunikavimo;
- pažinimo;
- socialinė;
- iniciatyvumo ir kūrybingumo;
- asmeninė.

Visos bendrosios kompetencijos laikomos vienodai svarbiomis, nes gali padėti mokiniams orientuotis žinių visuomenėje. Jos sujungia visus mokomuosius dalykus ir yra bendros visam ugdymo turiniui. Bendrosios kompetencijos yra glaudžiai susijusios, tarpusavyje persipynusios ir papildo viena kitą. Todėl neįmanoma atskirai ugdyti tik kurią nors vieną kompetenciją. Ugdat vieną kurią kompetenciją kartu ugdomos ir kitos kompetencijos (1 pav.).

1 pav. Projekto „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“ metodinė medžiaga „Kompetencijų ugdymas“ (2010)

Toliau pateikiami visų bendrujų kompetencijų aprašymai ir pavyzdžiai, kaip jas galima ugdyti.

Mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymas

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008) aprašyta, kokiomis savybėmis turi pasižymėti mokinys, baigęs pagrindinio ugdymo programą ir įgijęs **mokėjimo mokytis kompetenciją**: „Jaučia poreikį mokytis ir prisiima atsakomybę už savo mokymąsi, atkakliai siekia užsibrėžto tikslo. Geba planuoti ir apmąstyti mokymosi procesą ir rezultatus, išsikelti pamatuotus tolesnius uždavinius. Žino savo mėgstamus mokymosi būdus, pakankamus ir tobulintinus gebėjimus, mokymosi pasirinkimo galimybes.“

Plačiau **mokėjimo mokytis kompetencija** ir jos ugdymas aprašytas Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų 11 priede *Mokymosi mokytis integruojamoji programa* (p. 1303–1305). Čia mokymosi mokytis sąvoka pristatoma kaip „asmens noras ir pasirengimas imtis naujų užduočių, gebėjimas kontroliuoti pažintinius ir emocinius procesus mokymosi metu ir taikyti įgytus gebėjimus įvairiuose kontekstuose.“

Mokėjimo mokytis tikslas – skatinti mokinius tapti savarankiškais mokymesi. Kad įgytų **mokėjimo mokytis kompetenciją**, mokiniai turėtų:

išsiugdyti šias nuostatas:

- suprasti, kad mokymasis yra vertingas, visą gyvenimą trunkantis procesas;
- jausti poreikį mokytis ir tobulėti;
- siekti pažinti save kaip besimokančiuosius; savarankiškai, kryptingai ir atkakliai siekti užsibrėžto tikslo;
- pasitikėti savimi, tikėti mokymosi sėkme;
- jausti atsakomybę už savo mokymosi veiklą, procesą ir rezultatus;
- dalytis žiniomis, įgyta patirtimi su kitais žmonėmis;

išsiugdyti šiuos mokymosi gebėjimus:

- kelti mokymosi tikslus, uždavinius: suprasti, kad mokymasis yra prasminga ir tikslinga veikla; siekti išsiaiškinti, ką jau geba, ko dar reikėtų mokytis; suprasti, kurios asmeninės savybės padeda sėkmingai mokytis, kurios – ne; gebėti išsikelti realius mokymosi uždavinius;
- planuoti mokymosi veiklą: planuoti ir pasirinkti mokymosi laiką; pasirinkti tinkamas mokymosi strategijas; pasirinkti tinkamas mokymosi priemones;
- kryptingai veikti siekiant išsikeltų uždavinių: mokytis siedami naują mokymosi medžiagą ar patirtį su tuo, kas jau žinoma, patirta; išsiaiškinti klaidingus įsitikinimus ir juos keisti, koreguoti; taikyti atitinkančias mokymosi stilių ir tinkamas užduočiai atlikti strategijas; susitelkti, išlaikyti dėmesį mokymosi užduočiai atlikti; susidūrę su sunkumais ar nesėkmėmis, atkakliai ieškoti išeičių, valingai dirbti; mokytis individualiai, grupėje, klasėje; mokytis iš įvairių informacijos šaltinių; tvarkyti informaciją: rasti, suvokti, atsirinkti, sisteminti, kritiškai vertinti;
- apmąstyti mokymosi veiklą, procesą ir rezultatus: įvertinti savo mokymosi veiklą ir rezultatus, nustatyti sėkmės ir nesėkmės priežastis; numatyti, ką kitą kartą atlikdami panašaus pobūdžio užduotį darytų kitaip; remdamiesi įgyta patirtimi išsikelti naujus mokymosi uždavinius;

įgyti žinių ir supratimą:

- kaip vyksta mokymosi procesas; kokie mokymosi būdai ir strategijos tinka vienai ar kitai mokymosi problemai spręsti; kad yra įvairių mokymosi stilių; koks yra jų mokymosi stilius, mokymosi galios ir galimybės; iš kokių šaltinių galima mokytis.

Mokėjimo mokytis kompetencija, t. y. mokymasis mokytis, reiškia mokinio gebėjimą savarankiškai nusistatyti mokymosi tikslus ir suplanuoti atitinkamus mokymosi žingsnius, savarankiškai arba drauge su kitais mokiniais rasti mokymuisi skirtą informaciją įvairiuose

informacijos šaltiniuose, spręsti iškylančias problemas, savikritiškai reflektuoti mokymosi procesą, vertinti pasiektą pažangą.

Trumpai aptarsime *mokėjimo mokytis kompetencijos* gebėjimus.

- *Mokymosi tikslų, uždavinių kėlimas*. Mokinio mokymosi rezultatų sėkmę iš dalies lemia paties mokinio išsikeltas mokymosi tikslas. Išsikelti mokymosi tikslą mokinys gali tada, kai jam yra aišku ir suprantama, ko siekiama, ką ketinama įgyvendinti. Tuomet išsikeltas tikslas tampa mokinio „nuosavybe“, kuri diktuoja ir atsakomybę, ir savarankiškumą. Suvokus mokymosi tikslą, mokiniui yra lengviau numatyti realius mokymosi uždavinius, reikalingus tam tikslui pasiekti.
- *Mokymosi veiklų planavimas*. Šis gebėjimas apima mokymosi laiko planavimą, mokymosi aplinkos kūrimą, tinkamų mokymosi strategijų ir priemonių pasirinkimą. Organizuodami mokymąsi, mokiniai efektyviau planuotų savo laiką, nepamirštų skirti pakankamai laiko kiekvienai mokymosi veiklai, pasirinktų tinkamą laiką ir mokymuisi, ir poilsiui. Taip pat svarbus mokymosi vietos susitvarkymas bei mokymosi aplinkos sukūrimas tiek fizine, tiek socialine, emocine bei psichologine prasme. Vis dažniau vietoj įprastinės mokymosi aplinkos klaseje, namuose pasirenkamos alternatyvios mokymosi aplinkos – gamta, teatrai, muziejai, virtualios mokymosi aplinkos. Mokiniam patartina įvaldyti skirtingas mokymosi strategijas ir tikslingai pasirinkti jas pagal mokymosi tikslą ir savo mokymosi stilių (mokinių mokymosi stilių galima nustatyti naudojantis mokymosi stilių anketa, prieiga internete <http://www.linguanet-europa.org/plus/lt/ways/styles.jsp>, arba VARK klausimynu, prieiga internete <http://www.vark-learn.com/Lithuanian/page.asp?p=questionnaire>).
- *Kryptinga veikla siekiant išsikeltų uždavinių*. Mokantis naujų dalykų patartina sieti juos su jau turimomis žiniomis ir patirtimi, mokymosi medžiagą sieti su gyvenimiškais pavyzdžiais. Mokantis mokytis svarbus mokinio susitelkimas, dėmesingumas, atkaklumas. Patartina mokiniams išvardyti kelis skirtingus mokymosi šaltinius (ne tik vadovėlius), mokytis mokinius naudotis įvairiais šaltiniais – ieškoti informacijos, atsirinkti ją, sisteminti ir kritiškai vertinti. Taip pat mokiniai mokomi mokytis ne tik individualiai, bet ir grupėje ar poromis.
- *Mokymosi reflektavimas (įsivertinimas)*. Mokiniai turėtų gebėti įsivertinti, ar buvo pasiekti mokymosi tikslai, nustatyti, kas mokantis jiems sekėsi geriausiai, o ko padaryti nesisekė. Siekti patys įvardyti nesėkmių priežastis ir numatyti, ką kitą kartą atlikdami panašaus pobūdžio užduotis darytų kitaip.

Kompetencijoms ugdyti padeda įvairios mokymosi strategijos. Mokiniai, kurie nežino arba nenaudoja mokymosi strategijų, dažnai mokosi pasyviai ir patiria mokymosi sunkumų.

Kas yra mokymosi strategija? Yra įvairių mokymosi strategijų apibrėžimų, pvz.:

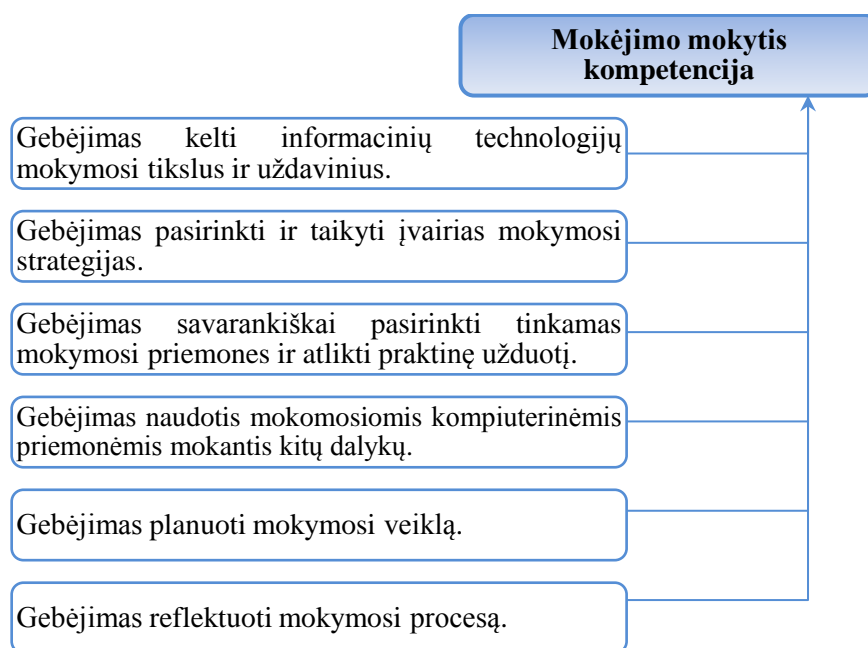
- metodai, kuriuos mokiniai naudoja mokymuisi;
- būdai, padedantys įgyti gebėjimus;
- metodai skirti ugdytis gebėjimams;
- būdai pasiekti numatytus tikslus;
- žingsnių sekos, padedančios atlikti sudėtingas užduotis.

Įvairios mokymosi strategijos padeda mokiniams mokytis aktyviai, sąmoningai ir tikslingai, taupo mokymuisi skirtą laiką, mokymąsi daro veiksmingą. Pirmiausia mokymosi strategijos turėtų būti paaiškinamos mokiniams, mokytojas gali patarti, kurios iš jų labiausiai tinka vienai ar kitai užduočiai atlikti. Būtina mokymosi strategijas taikyti pamokoje ir pamažu pratinti mokinius, kad jos taptų mokinio savarankiško darbo dalimi. Įvairių mokymosi strategijų pavyzdžių galima rasti *Geoff Petty* praktiniame vadove *Šiuolaikinis mokymas*. Mokytojo vadovaujami mokiniai panašias strategijas gali kurti ir patys. Taip pat mokiniai gali sugalvoti, kaip patraukliai pateikti, pavaizduoti strategiją, kad ją būtų galima geriau įsiminti.

Mokėjimo mokyti kompetenciją galima ugdyti įvairia veikla ir įvairių mokomųjų dalykų kontekste. Kad mokiniai geriau suprastų *mokėjimo mokyti kompetencijos* (ir kitų kompetencijų) esmę, rekomenduojama kartu su mokiniais jiems suprantama kalba aiškiai aprašyti kompetencijos sudėtines dalys – kompetencijos ugdomus gebėjimus.

Rengiant tokius aprašus pirmiausia aiškinamasi, kokius gebėjimus ugdant ugdoma kompetencija, kokia pasirinktos kompetencijos struktūra. Skirtingų kompetencijų ugdomų gebėjimų skaičius skiriasi, bet tie patys gebėjimai gali kartotis keliose kompetencijose, nes visos bendrosios kompetencijos tarpusavyje glaudžiai susijusios, tad jokios kompetencijos negalėtume ugdyti atskirai, kartu neugdydami ir kitų. Su mokiniais sukurti aprašai gali būti nuolat tobulinami, papildomi atsižvelgiant į mokinių pasiekimus, amžių.

Pateikiame galimą informacinių technologijų pamokose ugdomos *mokėjimo mokyti kompetencijos* struktūrą (2 pav.)

2 pav. *Mokėjimo mokyti kompetencijos struktūra*

Remiantis pateikta *mokėjimo mokyti kompetencijos* struktūra nesunkiai galima sukurti ir kitų kompetencijų aprašus.

Sukurta pagal „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“ vadovėlių ir kitos mokymo(si) medžiagos autorių konsultantų mokymų metu sukauptą ir parengtą medžiagą.

Komunikavimo kompetencijos ugdymas

Ugdant *komunikavimo kompetenciją* informacinių technologijų pamokose dėmesys kreipiamas į:

- kalbėjimą (monologas, dialogas, gebėjimas paklausti, argumentuoti atsakant žodžiu, diskutuojant, pristatant projektą ir pan.);
- dialogą „žmogus–techninė sistema“ (grafinės aplinkos sudarymo principų supratimas, darbas su taikomųjų programų langais, įvairių objektų savybių nustatymas ir pan.);
- gebėjimą pristatyti save žodžiu ir raštu, mokėjimą sutvarkyti tekstą (elektroninis susirašinėjimas, saugus ir etiškas bendravimas socialiniame tinkle, teksto dokumentų kūrimo, informacijos pateikimo pateiktyje taisyklės);
- kalbų įvairovės supratimą (formalios kalbos, kodavimo sistemos, programavimo kalbos ir jų įvaldymas tinkamu lygmeniu);
- pakantumo ugdymą, mokėjimą dirbti grupėje, susitarti dėl sprendimų (bendro projekto rengimas, bendradarbiavimas socialiniame tinkle ir pan.).

Mokiniam *komunikavimo kompetencija* gali būti pristatoma taip:

Aš galiu susikalbėti!

Moku tinkamai bendrauti, susikalbėti ir veikti kartu su kitais, naudoti informacines ir komunikacines technologijas.

Mokiniai:

- pasirenka tinkamas komunikacijos priemones ir būdus;
- geba rasti ir perteikti informaciją įvairiais būdais;
- geba diskutuoti, išklausti kitą ir gerbti kitų nuomonę;
- geba pagrįsti savo požiūrį;
- supranta, kritiškai vertina ir kuria įvairius tekstus.

Parengta pagal projekto „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“ metodinę medžiagą „Kompetencijų ugdymas“ (2010) (prieiga internete: <http://mokomes5-8.pedagogika.lt>).

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008) aprašyta, kokiomis savybėmis turi pasižymėti mokinys, baigęs pagrindinio ugdymo programą ir įgijęs **komunikavimo kompetenciją**: „siekia konstruktyvaus dialogo, atsakingai vartoja kalbą. Supranta ir perduoda įvairaus pobūdžio žodinius ir nežodinius pranešimus, bendrauja atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, situaciją. Randa, kritiškai vertina, apibendrina informaciją ir tinkamai ją pateikia kitiems.“

Plačiau *komunikavimo kompetencija* ir jos ugdymas aprašytas Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų 11 priede *Komunikavimo integruojamoji programa* (p. 1305–1309). Čia *komunikavimo kompetencija* apibūdinta kaip „kalbinių, regos, bendravimo, technologinių ir socialinių gebėjimų visuma“.

Kad įgytų *komunikavimo kompetenciją*, mokiniai turėtų:

išsiugdyti šias nuostatas:

- pažinti savo komunikacinius gebėjimus ir juos tobulinti;
- ugdytis įvairios komunikacijos poreikį (norą patirti, apmąstyti, savitai išreikšti);
- mokytis išklausti kitą, gerbti jo nuomonę, apginti savo požiūrį nežeidžiant kitų ir savo pačių orumo;
- jausti atsakomybę už pranešimų (tekstų) informacijos tikrumą ir tikslumą;
- siekti tobulinti sakytinės ir rašytinės kalbos gebėjimus (kalbos normų laikymasis, kalbos etika);

- gerbti savo krašto bendravimo tradicijas ir kultūrą;
- ugdyti toleranciją kitoms kultūroms ir kitokiems požiūriams;
- suvokti asmeninio dalyvavimo kultūros kūrimo procese prasmę;
- domėtis šiuolaikinių komunikavimo priemonių naujovėmis.

išsiugdyti šiuos komunikavimo gebėjimus:

- tinkamai suprasti įvairius pranešimus: priimti (išgirsti, išklausti, skaityti, matyti) pranešimus ir suprasti autoriaus tikslus; suprasti (analizuoti, kaupti, lyginti, įsivaizduoti, pajauti) žodinius ir nežodinius (ženklai, simboliai, gestai, mimika, judesiai, piešiniai, paveikslai, nuotraukos, schemas, lentelės, gamtos vaizdai, muzikos garsai ir kt.) pranešimus; interpretuoti ir vertinti pranešimų informaciją; atpažinti tinkamą ir netinkamą kalbinę raišką (taisyklingumas, sąvokų vartojimas, aiškumas, tikslumas);

- tinkamai perteikti įvairius pranešimus: planuoti ir modeliuoti pranešimus atsižvelgdami į adresatą, komunikavimo intencijas, situaciją ir naudojamas priemones; perteikti įvairaus pobūdžio pranešimus atsižvelgdami į adresatą, komunikavimo intencijas, situaciją, tinkamai vartojant įvairias žodinės ir nežodinės raiškos formas, perteikdami, interpretuodami ir kurdami tekstus; laikytis kalbos normų ir kalbos etiketo reikalavimų; taisyklingai vartoti (tarti, rašyti) dalyko sąvokas, terminus; naudotis dokumentų ir kitais šablonais;

- gebėti naudotis šiuolaikinėmis komunikavimo priemonėmis (kompiuteris, telefonas);
- apmąstyti priimamus ir siunčiamus pranešimus.

įgyti žinių ir supratimą:

- kaip vyksta komunikacijos procesas;
- kaip komunikacijos sėkmė priklauso nuo atsižvelgimo į adresatą, tikslus, situaciją ir priemones;
- kokie būdai ir priemonės tinka konkrečioje komunikacinėje situacijoje;
- kaip tikslingai rasti, įvertinti ir apdoroti informaciją naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis;
- kodėl svarbu kalbėti taisyklingai ir tiksliai;
- kokią žalą daro tam tikra kalbinė veikla (vulgarizmai, slengas, tyčinis žodžių ir sąvokų iškraipymas, melaginga kalba ir kt.);
- kokie yra jų pačių gebėjimo komunikuoti pranašumai ir spragos.

Gebėjimas komunikuoti, kaip viena iš svarbiausių žmogaus kompetencijų, formuojamas visame ugdymo procese. Nuo komunikacinių, informacinių ir kalbos vartojimo gebėjimų dažnai priklauso mokinio mokymosi sėkmė. Todėl komunikavimo gebėjimai integruoti į visų mokomųjų dalykų programas.

Pavyzdys iš informacinių technologijų srities (Informacinių technologijų bendroji programa. 7–8 kl.).

Nuostatos. Domėtis didesnėmis kompiuterio naudojimo galimybėmis, kritiškai jas vertinti, kryptingai taikyti mokantis ir kasdienėje veikloje.

Gebėjimai. Taisyklingai vartoti kompiuterijos ir informacinių technologijų terminus, sąvokas.

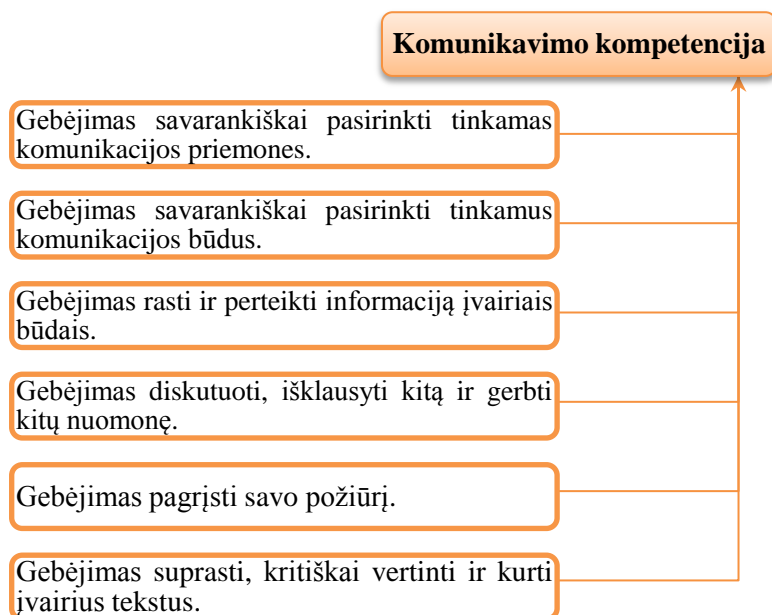
Žinios ir supratimas. Vartoti svarbiausias failų ir aplankų programos, naršyklės, elektroninio pašto programos, tekstų, pateikčių rengyklės, skaičiuoklės sąvokas ir terminus. Tinkamai apibūdinti kompiuteriu atliekamus veiksmus.

Ugdymo gairės. Mokiniai skatinami vartoti taisyklingus terminus ir sąvokas. Diskutuodami, dirbdami grupėmis, daug kartų girdėdami taisyklingus terminus, mokiniai nejučia juos įsidėmi. Kai mokinytis kalba netaisyklingai, mokytojas perklausia jį ar pataiso, pavartodamas taisyklingą žodį. Nagrinėdami įvairias taikomąsias programas, atlikdami jomis įvairias praktines užduotis, mokiniai mokomi komentuoti savo veiksmus, taisyklingai juos įvardyti.

Komunikavimo kompetenciją galima ugdyti įvairia veikla ir įvairių mokomųjų dalykų kontekste. Kad mokiniai geriau suprastų *komunikavimo kompetencijos* (ir kitų kompetencijų) esmę,

rekomenduojama kartu su mokiniais jiems suprantama kalba aiškiai aprašyti kompetencijos sudėtinės dalis – kompetencijos ugdomus gebėjimus.

Pateikiame galimą informacinių technologijų pamokose ugdomos *komunikavimo kompetencijos* struktūrą (3 pav.)

3 pav. *Komunikavimo kompetencijos struktūra*

Pažinimo kompetencijos ugdymas

Ugdant *pažinimo kompetenciją* informacinių technologijų pamokose, dėmesys kreipiamas į šiuos gebėjimus:

- kelti problemas ir klausimus, numatyti ir taikyti įvairias problemų sprendimo strategijas, ieškoti pagrįstų atsakymų;
- ieškoti informacijos, ją nagrinėti, apibendrinti ir padaryti pagrįstas išvadas;
- sistemingai, logiškai mąstyti, taikyti įvairius pažinimo ir mąstymo būdus;
- kritiškai mąstyti ir vertinti įvairius informacijos šaltinius, kitokius požiūrius;
- atlikti tyrimus, kelti ir tikrinti hipotezes, nustatyti priežastis, pokyčius ir pasekmes;
- įsivertinti savo žinias, supratimą, mąstymo logiškumą ir pagrįstumą, numatyti tobulinimosi galimybes.

Mokiniam *pažinimo kompetencija* gali būti pristatoma įvairiai, pvz.:

Esu smalsus, noriu pažinti!

Pažįstu save ir pasaulį, domiuosi, kas vyksta aplinkui, priimu apgalvotus ir pagrįstus sprendimus, domiuosi informacinių ir komunikacinių technologijų naujovėmis.

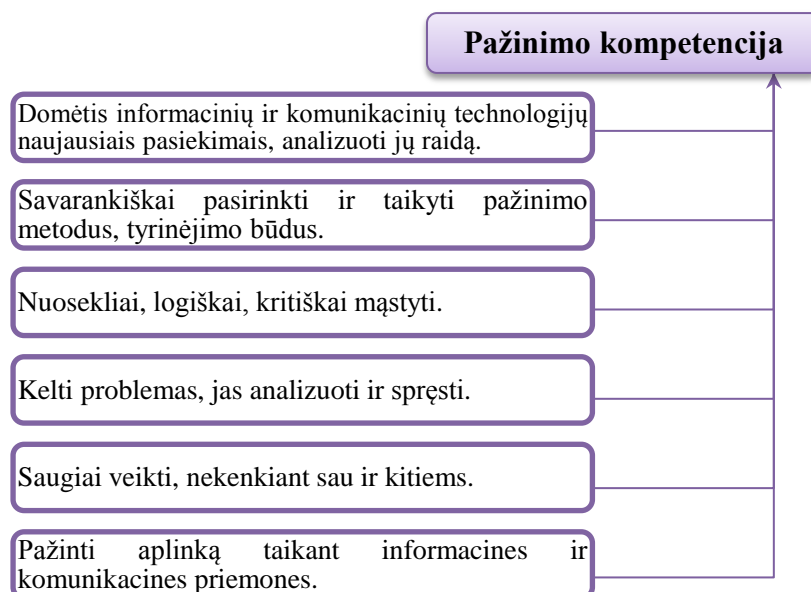
Mokiniai:

- domisi naujais dalykais, kryptingai ieško informacijos;
- klausia, įvardija problemas, ieško atsakymų ir sprendimų;
- kritiškai mąsto, daro pagrįstas išvadas;
- saugiai veikia nekenkdami sau, kitiems ir aplinkai.

Parengta pagal projekto „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“ metodinę medžiagą „Kompetencijų ugdymas“ (2010) (internetu svetainė <http://mokomes5-8.pedagogika.lt>).

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008) aprašyta, kokiomis savybėmis turi pasižymėti mokinys, baigęs pagrindinio ugdymo programą ir įgijęs **pažinimo kompetenciją**: „siekia pažinti save, domisi socialine, kultūrine, gamtine aplinka, jos raida. Kryptingai pasirenka ir taiko pažinimo metodus, saugiai tyrinėja, nuosekliai, logiškai, kritiškai mąsto, analizuoja ir sprendžia problemas, daro pagrįstas išvadas. Geba aprašyti pasaulį kalba, vaizdais, simboliais, matematinėmis ir kitomis priemonėmis.“

Pateikiame galimą informacinių technologijų pamokose ugdomos *pažinimo kompetencijos* struktūrą (4 pav.)

4 pav. Pažinimo kompetencijos struktūra

Socialinės kompetencijos ugdymas

Ugdant *socialinę kompetenciją* informacinių technologijų pamokose dėmesys kreipiamas į gebėjimą:

- gerbti kitus žmonės ir save;
- noriai ir pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti;
- atsakingai ir aktyviai dalyvauti bendruomenės ir visuomenės gyvenime.

Mokiniam *socialinė kompetencija* gali būti pristatoma taip:

Vaikai, gyvenkime draugiškai!

Į pasaulį žvelgiu su pagarba, pasitikiu savimi ir kitais, prisitaikau prie aplinkos, esu atsakingas, tolerantiškas kitų nuomonei, bendradarbiauju su kitais spręsdamas problemas ir siekdamas numatytų rezultatų.

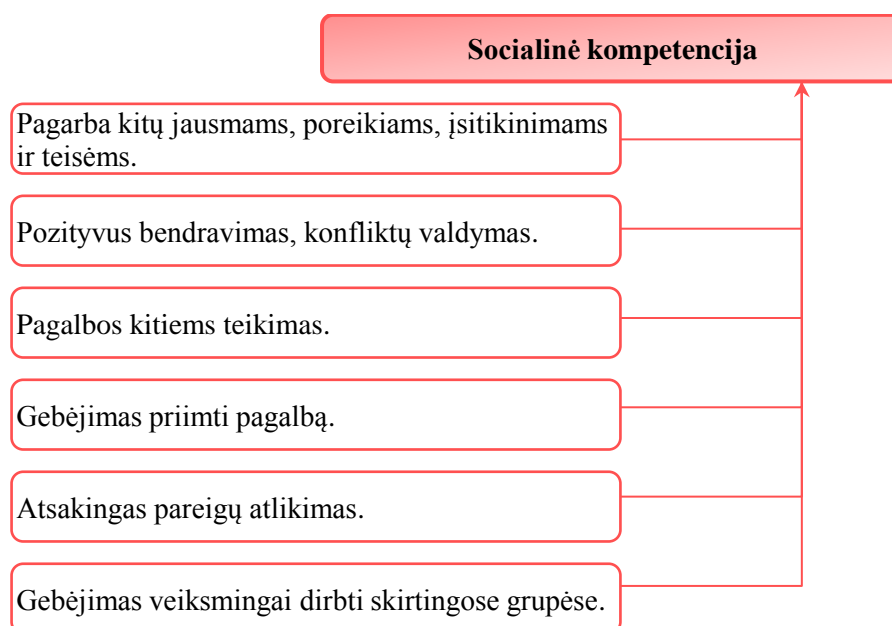
Mokiniai:

- pasitiki savimi ir kitais;
- gerbia ir toleruoja kitus;
- žino savo ir kitų teises ir pareigas;
- konstruktyviai bendradarbiauja su kitais;
- geba susitarti ir valdyti konfliktus;
- yra atsakingi.

Parengta pagal projekto „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“ metodinę medžiagą „Kompetencijų ugdymas“ (2010) (internetu svetainė <http://mokomes5-8.pedagogika.lt>).

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008) aprašyta, kokiomis savybėmis turi pasižymėti mokinys, baigęs pagrindinio ugdymo programą ir įgijęs **socialinę kompetenciją**: „gerbia ir toleruoja įvairių kultūrų, socialinių ir amžiaus grupių abiejų lyčių žmones, žino savo ir kitų teises ir pareigas, suvokia save kaip bendruomenės ir visuomenės narį. Konstruktyviai bendradarbiauja siekdamas bendro tikslo, geba valdyti konfliktus, kuria ir palaiko draugiškus santykius, atjaučia kitus ir jiems padeda.“

Pateikiame galimą informacinių technologijų pamokose ugdomos *socialinės kompetencijos* struktūrą (5 pav.)

5 pav. Socialinės kompetencijos struktūra

Iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos ugdymas

Ugdant *iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetenciją* informacinių technologijų pamokose dėmesys kreipiamas į gebėjimą:

- kūrybiškai mąstyti, kelti naujas idėjas;
- drąsiai imtis idėjų įgyvendinimo, sukurti veiksmų planą;
- pagrįstai rizikuoti, mokytis iš patirties, savo ir kitų nesėkmių;
- aktyviai ir kūrybiškai įgyvendinti savo idėjas, įtraukti kitus į šią veiklą.

Mokiniam *iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencija* gali būti pristatoma taip:

Nėra nieko, ko negalėčiau pasiekti ir sukurti!
Kuriu begalę naujų idėjų. Kurdamas tobulėju, įveikiu sunkumus, išbandau naujas galimybes.

Mokiniai:

- generuoja idėjas, kūrybiškai mąsto;
- tyrinėja įvairias galimybes;
- naudoja originalius idėjų realizavimo ir problemų sprendimo būdus;
- nevengia rizikos, nesibaimina klaidų;
- uždega ir įtraukia kitus.

Parengta pagal projekto „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“ metodinę medžiagą „Kompetencijų ugdymas“ (2010) (interneto svetainė <http://mokomes5-8.pedagogika.lt>).

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008) aprašyta, kokiomis savybėmis turi pasižymėti mokinys, baigęs pagrindinio ugdymo programą ir įgijęs ***iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetenciją***: „mato idėjų sąsajas ir kuria naujas idėjas, originaliai mąsto, geba pritaikyti patirtį naujose situacijose, numatyti alternatyvius problemų sprendimo būdus. Atviras pokyčiams, nebijo neapibrėžtumo, nežinomybės, pagrįstos rizikos, aktyviai dalyvauja įgyvendinant naujas idėjas, įtraukia kitus.“

Kad įgytų *iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetenciją*, mokiniai turėtų:

išsiugdyti šias nuostatas:

- pripažinti savo kūrybinius gebėjimus;
- būti atviri tam, kas nauja, savita, įdomu;
- drąsiai išsakyti savo sumanymus, dalytis mintimis, požiūriais;
- norėti kurti ir išbandyti naujas kūrybos priemones ir galimybes;
- suvokti kūrybą kaip įdomią, vertingą ir prasmingą veiklą;

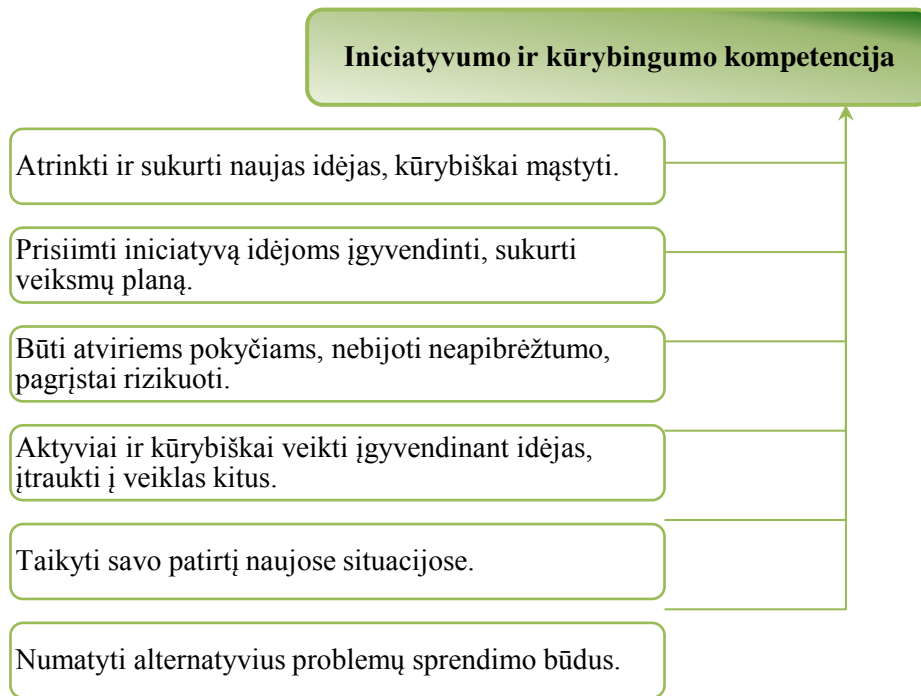
išsiugdyti šiuos gebėjimus:

- išvelgti problemas;
- kelti naujas idėjas, sieti kelias skirtingas idėjas;
- mąstyti savarankiškai;
- greitai ir lengvai orientuotis probleminėje situacijoje;
- rasti savitą idėjos, problemos sprendimo būdą;
- vertinti kūrybos rezultatus, įvertinti, kaip pavyko įgyvendinti kūrybinę idėją;

įgyti žinių ir supratimą:

- kaip vyksta kūrybos procesas;
- kaip kūrybinio darbo sėkmė priklauso nuo atsižvelgimo į tikslus, situaciją ir priemones;
- kokie būdai ir priemonės tinka konkrečioje situacijoje;
- kokio rezultato siekta ir kaip pavyko tai padaryti, ką ir kodėl darytų kitaip.

Pateikiame galimą informacinių technologijų pamokose ugdomos *iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos* struktūrą (6 pav.)

6 pav. *Iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos struktūra*

Asmeninės kompetencijos ugdymas

Ugdant *asmeninę kompetenciją* informacinių technologijų pamokose dėmesys kreipiamas į gebėjimą:

- pažinti save;
- valdyti savo emocijas ir jausmus;
- atsispirti neigiamai įtakai;
- laikytis saugaus elgesio taisyklių.

Mokiniam *asmeninė kompetencija* gali būti pristatoma taip:

Vaikai, gyvenkime draugiškai!

Aš tikiu, kad galiu keliauti savo keliu! Aš kuriu savo gyvenimą.

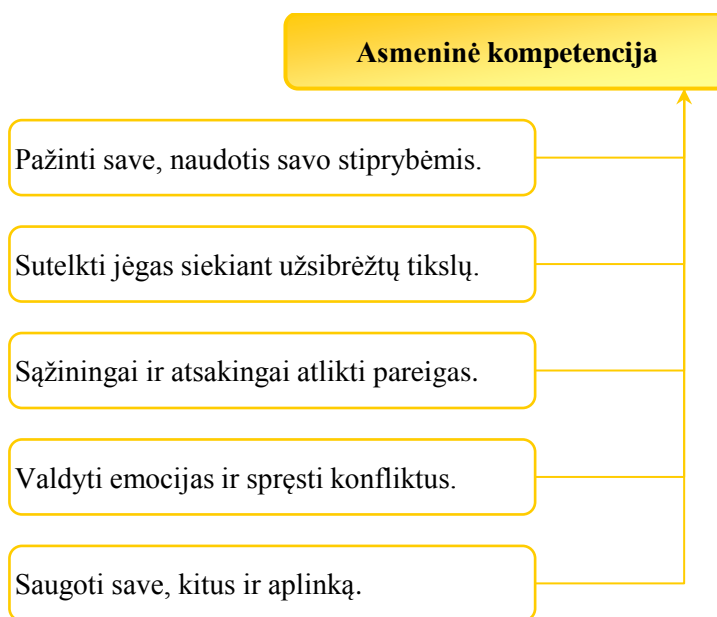
Mokiniai:

- pažįsta save, pasitiki savo jėgomis;
- sąžiningai, kryptingai ir atsakingai siekia tikslo;
- numato savo elgesio pasekmes;
- įveikia kliūtis ir sprendžia konfliktus;
- drąsiai priima iššūkius ir pokyčius;
- saugo save, kitus ir aplinką.

Parengta pagal projekto „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“ metodinę medžiagą „Kompetencijų ugdymas“ (2010) (internetu svetainė <http://mokomes5-8.pedagogika.lt>).

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008) aprašyta, kokiomis savybėmis turi pasižymėti mokinys, baigęs pagrindinio ugdymo programą ir įgijęs ***asmeninę kompetenciją***: „teigiamai vertina save, pasitiki savimi, moka sutelkti jėgas siekdamas užsibrėžtų tikslų. Atsparus nesėkmėms ir konfliktams, moka įveikti stresą, ieškoti paramos ir ją priimti. Sąžiningai ir atsakingai veikia, geba numatyti savo elgesio padarinius, rūpinasi savo ir kitų sveikata, saugiai elgiasi, saugo aplinką.“

Pateikiame galimą informacinių technologijų pamokose ugdomos *asmeninės kompetencijos* struktūrą (7 pav.)

7 pav. Asmeninės kompetencijos struktūra